

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ሁልጣን አባተማም

አመልካች፡- ወ/ሮ ዘነበች ተመስገን - የቀረበ የሰም

ተጠሪ፡- የመንግስት ቤቶች ኤጀንሲ - ነ/ፈ.ጅ መሠረት አበራ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቤት ይለቀቅልኝ ጥያቄን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኗ አመልካች በአሁኑ ተጠሪ ላይ በፌዴራሉ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመሰረቱት ክስ መነሻ ነው። የክሱ ይዘትም ባጭሩ ከቀኛዝማች ተመስገን ዳልኬሮ መስከረም 20 ቀን 1960 ዓ.ም በተደረገላቸው የስጦታ ውል በወረዳ ሶስት ቀበሌ 47 ውስጥ የሚገኝ ቁጥሩ 790 የሆነ ቤት ተሰጥቷቸው ሥጦታው ፀድቆና ቤቱ ያላግባብ የተወሰደ መሆኑ ተረጋግጦ በስራና ከተማ ልማት ሚኒስቴር ሕዳር 20 ቀን 1970 ዓ.ም በተጻፈ ደብዳቤ እንዲመለስላቸው የታዘዘ ቢሆንም ተጠሪ ቤቱ ሊመለስላቸው ያልቻለ መሆኑን ገልፀው ቤቱ እንዲመለስላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። የአሁኑ ተጠሪም ለክሱ በሰጠው መልስ አመልካች ክስ ለመመስረት የሚያስችላቸው መብት ወይም ጥቅም የሌላቸው መሆኑን ቤቱን ከሆያ አመት በላይ በእጁ አድርጎ የሚያስተዳድረው እና ግብርም የከፈለበት በመሆኑ ክሱ በይርጋ እንደሚቋረጥ ጉዳዩ በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ እየታየ መሆኑን በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት የተከራከረ ሲሆን በፍሬ ነገር ደረጃም የአመልካች ክስ በማስረጃ ያልተደገፈ መሆኑን ገልጾ ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል በማለት ተከራክሯል። የስር ፍርድ ቤትም ጉዳዩን የማየት ሥልጣን የፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ መሆኑን ገልጾ መዝገቡን ቢዘጋውም የአሁኗ አመልካች በዚሁ ብይን ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ ጉዳዩን የማየት የሥረ ነገር ሥልጣን ያለው መደበኛ ፍርድ ቤት ነው በሚል ምክንያት ቀደም ብሎ የተሰጠው የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ ተሽሮ ጉዳዩ ለፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ተመልሶለታል። ጉዳዩ የተመለሰለት የፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም ጉዳዩን እንደገና መርምሮ የአሁኑ ተጠሪ ያቀረባቸውን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ነጥቦችን ውድቅ አድርጎ በፍሬ ነገር ደረጃም የአመልካችን ክርክር ተቀብሎ ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ቤት ተጠሪ ለአመልካች እንዲያስረክብ ሲል ወስኗል። በዚሁ ውሳኔ ተጠሪ ቅር በመሰኘት ይግባኙን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቦ ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ አመልካች ጉዳዩን ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ አቅርበው ጉዳዩ እየታየ ባለበት ሁኔታና ውጤቱ ሳይታወቅ በፍርድ ቤት

ክስ መመስረታቸው ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 8 ድንጋጌ አኳያ ተገቢነት የለውም በሚል ምክንያት የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ ሙሉ በሙሉ በመሻር ወስኗል። ከዚህ በኋላም አመልካች ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ይግባኛቸው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 መሰረት ተሰርዞባቸዋል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች ነሐሴ 15 ቀን 2001 ዓ.ም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 8 ድንጋጌ አኳያ የሰበር አቤቱታ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈፅሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። የአቤቱታቸው መሰረታዊ ይዘትም ጉዳዩ በመደበኛ ፍርድ ቤት ሥልጣን ሥር የሚወድቅ መሆኑ ተረጋግጦ ከተወሰነ በኋላ ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ እንደመደበኛ ፍርድ ቤት የማይቆጠር ሁኖ እያለ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 8 ተጠቅሶ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ መሻሩ ስነ ስርአቱን የጠበቀ ስላልሆነ ሊለወጥ ይገባል በማለት ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታቸው ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ ይገባል ተብሎ በመታዘዙ የተጠሪ ነገረ ፈጅ ቀርበው ጥር 13 ቀን 2002 ዓ.ም በተጻፈ ማመልከቻ የፀሐፍ መልሳቸውን ያቀረቡ ሲሆን አመልካች በበኩላቸው ጥር 14 ቀን 2002 ዓ.ም በተጻፈ ማመልከቻ የመልስ መልሳቸውን ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

አመልካች አከራካሪው ቤት ይመለስልኝ ጥያቄን በመደበኛ ፍርድ ቤት ክስ የመሰረቱበት ሲሆን ከዚሁ ጎን ለጎን ደግሞ ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ አቤቱታቸውን አቅርበው ጉዳዩ እየታየ መሆኑን አልካዱም፤ ተረጋግጧል። አመልካች አጥብቀው የሚከራከሩት አቤቱታቸው በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ቢቀርብም ይኸው አካል እንደ መደበኛ ፍርድ ቤት ሊታይ አይገባውም ባሁኑ ጊዜም ጉዳዩን የማየት ሥልጣን የለኝም በማለት አቤቱታቸውን ያልተቀበለው መሆኑን በመግለፅ ነው።

በመሰረቱ አንድ የማይንቀሳቀስ ንብረት ከአዋጅ ውጪ ተወስዶብኛል የሚል ወገን ጉዳዩን ማቅረብ ያለበት ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ስለመሆኑ አዋጅ ቁጥር 110/87 እና ይህንኑ አዋጅ ለማሻሻል የወጣው አዋጅ ቁጥር 193/92 እና 572/2000 ያሳያሉ። ይህ አካል ጉዳዩ ሲቀርብለት በሕጉ አግባብ የሚሰጠው ውሳኔ እንደ ፍርድ ቤት ውሳኔ ሊቆጠር የሚችልና ለአፈፃፀምም የሚቀርብ ነው። እንዲህ ከሆነ ይህ አካል በሕግ ተለይቶ በተሰጠው ጉዳይ ላይ የዳኝነት ሥልጣን ያለው አካል ነው። አዋጅ ቁጥር 110/87 ስለኤጀንሲው ስልጣንና ተግባሩ በአንቀፅ 4 ስር በግልፅ ያስቀመጠ ሲሆን የዚሁ አንቀፅ ንዑስ ቁጥር ሁለት ድንጋጌ ፊደል “ለ” ከአዋጁ ውጪ የተወሰዱ ንብረቶችን በተመለከተ የቀረቡለትን የመብት ጥያቄዎችና ሁኔታዎች በአዋጁ መሰረት ይመረምራል፤ ለምርመራው አስፈላጊ የሆኑ ማስረጃዎችን ከማናቸውም የመንግስት ወይም የግል መስሪያ ቤት፣ ድርጅት ወይም ተቋም እንዲሁም ከማንኛውም ግለሰብ ለማግኘት የምስክር ቃል ለመቀበል ወይም የፅሁፍ ማስረጃን እንዲያቀርብለት ለማዘዝ እንደሚችል የተገለፀ ሲሆን በዚሁ ንዑስ ድንጋጌ ፊደል “ሐ” ስር ደግሞ ከአዋጁ ውጭ የተወሰደን ንብረት ባለቤትነት በተመለከተ በቀረቡ ጥያቄዎች ላይ መረጃዎችን እያጣራ ተገቢውን ውሳኔ ይሰጣል፤ ውሳኔው እንዲፈፀም አስፈላጊውን እርምጃ ይወስዳል በሚል ተደንግጓል። ሌላው በአዋጁ አንቀፅ 9 ስር ከአዋጁ የማይቃረን ህግ ወይም መመሪያ ተፈጻሚነት እንዳለው በሚያስገነዝብ መልኩ ተደንግጓል። ከዚህ ሁሉ መረዳት የሚቻለው ይኸው አካል ጉዳዩን ሲመለከት የተለያዩ የማስረጃ አቀራረብና አቀባበል ሥርዓቶችን ሊከተል

የሚችል መሆኑና አግባብነት ባላቸው የፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ድንጋጌዎች ሊመራ የሚችል መሆኑን ነው። እንዲህ ከሆነ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን ያለው የየትኛው አካል ነው የሚል ክርክር ቀርቦ ባለበት ሁኔታ አንድ ጉዳይ ለሁለት የዳኝነት አካላት የሚቀርብበት አግባብ የለም። አንድ ጉዳይ በተመሳሳይ ጊዜ በሁለት የዳኝነት ሥልጣን ባላቸው አካላት መቅረብ የፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ድንጋጌ አላማን የሚባረር ነው። በመሆኑም የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጉዳዩ በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ቀርቦ ሳያልቅ በፍርድ ቤት መቀጠሉ ያላግባብ ነው በማለት የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ መሻሩ በአግባቡ ነው። የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ጉዳዩ በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ታይቶ ተገቢው ውሳኔ ከተሰጠ በኋላ አመልካች ለሚመለከተው ፍርድ ቤት በሕጉ አግባብ ክርክራቸውን ከመቀጠል የማይገድብ መሆኑን የተገነዘብን ሲሆን አመልካች በአሁኑ ወቅት የፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ አቤቱታቸውን ያልተቀበለው መሆኑን በዚህ የሰበር ክርክር ደረጃ የገለጹ ስለሆነ ይህንን መሰረት በማድረግ ለስር ፍርድ ቤት ክርክራቸውን ከመቀጠል በስተቀር የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤትና የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሠጡት ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈፅሟል ለማለት የሚያስችል ሁኖ አላገኘውም። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 58727 ሕዳር 16 ቀን 2001 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት በመ/ቁጥር 44907 ሰኔ 19 ቀን 2001 ዓ.ም በትእዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ጸንቷል።
2. አመልካች ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ያቀረቡት አቤቱታ እልባት አግኝቶ ከሆነና እልባት የተሰጠበት አግባብም በፍርድ ቤት ክስ ለማቅረብ የሚያስችል ከሆነ ይህ ውሳኔ ክርክራቸውን በስር ፍርድ ቤት ከመቀጠል የሚያግዳቸው አይደለም ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ።

የሚይዘብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ